

Asia: VN/12316/2019

Luonnos hallituksen esitykseksi laiksi kaivoslain muuttamisesta

Lausunnonantajilta toivotaan erityisesti vastausta seuraaviin kysymyksiin:

1. Varausjärjestelmään esitetään seuraavia muutoksia:

- alueellisia rajauksia,
- hehtaariperusteinen varausmaksu
- varausajan lyhentäminen
- varauspäätöksen sisällön tarkentaminen
- varaajan velvollisuus tiedottaa varausilmoituksen jättämisestä.
- Mitä hyötyjä näet esitetyissä muutoksissa? Mitä muita muutoksia ehdotat ja miksi?

Varausajan lyhentäminen saattaa tietyissä tapauksissa olla haasteellinen, koska usein kaivostoiminta on hyvin pitkäaikaista toimintaa ennen kuin edes varsinaisesta malmien etsinnästä päästään suoranaiseen kaivostoimintaan. Vastaavasti jossain tapauksissa varausajan lyhentäminen voi edesauttaa sitä, että aidosti toiminnan aloittamisesta kiinnostuneet yhtiöt saattavat kaivostoiminnan konkreettisesti alulle, eivätkä ainoastaan pidä pitkää aikaa varausta hallussaan, ilman kaivostoiminnan todellista aloittamista.

On selvää, että kaivostoiminnalla tulee olla sosiaalinen hyväksyntä. Varaajan velvollisuus tiedottaa varausilmoituksen jättämisestä on sinällään myönteinen asia ja avoimuuden lisääminen kannatettavaa. Kuitenkin on samalla syytä todeta, että jo nyt tiedottaminen ja osallistaminen on varsin laajaa paitsi lainsäädännön kautta myös muuten alan toimijoiden toimesta. Ympäristö- ja muiden lupien menettelyjen pitää olla selkeät ja niihin liittyvien prosessien jouhevia.

Säätelyn tiukentumisella voi olla myös se myönteinen vaikutus, että epäluotettavien toimijoiden määrä vähenee alalla.

2. Onko keskeisten lakien soveltamisalojen rajat selvät: kaivoslaki, ympäristönsuojelulaki, luonnonsuojelulaki? Jos ei, miten tätä sääntelykokonaisuutta voisi mielestäsi selkeyttää?

Lakien yhteensovittaminen ja koordinointi voi olla hankalaa. Samoin eri lakien rajapinnat tulee tunnistaa ja huomioida. Vaarana on, että lakien yhteisvaikutuksesta voi tulla toimijoille hyvin raskas.

3. Onko sinulla kokemuksia malminetsinnän aiheuttamista konkreettisista haitoista itsellesi, omaisuudellesi, harjoittamallesi elinkeinolle tai muutoin? Kerro niistä. Olisiko haitat voitu ehkäistä lupaehdoilla? Millaisilla?

Teollisuusliitolla ei ole tiedossa konkreettisia haittoja.

4. Kaivoshankkeet ja niiden vaikutukset eivät aina rajaudu yhden kunnan alueelle. Nykyisin kaivoksen maankäyttö on voitu ratkaista myös maakuntakaavalla, mutta jatkossa edellytettäisiin kuntatason kaavaa, millä vahvistetaan kunnan päätösvaltaa asiassa. Mitä vaikutuksia näet nyt esitetyillä muutoksilla olevan kaavoitukseen? Mitä ratkaisuja näet kuntarajat ylittävien vaikutusten huomioimiseksi?

Lain tavoitteena kaavoituksen edellyttämisen osalta on, että kunta pystyy itsenäisesti päättämään, haluaako kaivostoimintaa alueelleen vai ei. Muu lainsäädäntö, mm. ympäristönsuojelu-, luonnonsuojelu- ja vesilaki, määrittävät kriteerit ympäristöarvojen huomiointiin liittyen. Kuntatason kaavalla ei nähdäksemme tässä kokonaisuudessa saada välttämättä juuri muuta lisäarvoa, kuin kunnan suostumus kaivostoimintaan ja mahdollisesti hieman lisää osallistamista. Pahimmillaan myös päätöksenteon mahdollinen sattumanvaraisuus voi olla ongelma.

Maakuntakaavalle pitää antaa jatkossakin roolia. Ongelmaksi kuntien kaavoituksessa saattaa nousta myös, että varsinkin suuremmat kaivokset voivat sijaita usean kunnan alueella. Samoin jossain tapauksissa pitkät kaivoksen valmisteluprosessit ja kuntien neljän vuoden valtuustosykli voivat olla huonosti yhteen sovitettavia.

On syytä huomioida, että ongelmia voi muodostua myös tilanteissa, joissa kunta ei etene kaavoitusprosessissa. Kyse on tällöin myös yritysten oikeusturvasta ja niiden elinkeinon harjoittamisen mahdollisesta rajoittamisesta.

Teollisuusliitto haluaa myös muistuttaa, että kaavoitus edellyttää kunnilta resursseja ja osaamista. Lakiuudistuksesta johtuvaa kuntien työtehtävien kohtuutonta kasvamista pitää pyrkiä välttämään.

5. Kaivoksiin liittyy kaksi erillistä vakuutta, kaivosvakuus ja jätevakuus. Kaivoslaissa säädetään kaivosvakuudesta, jota esityksellä täsmennettäisiin. Kaivosvakuuden tulisi kattaa kaivosten sulkemistoimet, kuten rakennusten, rakennelmien, tiestön ja sähköverkon purkaminen, mikäli kaivostoiminnan harjoittaja on varaton. Lisäksi kaivosvakuutta esitettäisiin laajennettavaksi poikkeavien tilanteiden turvallisuustoimenpiteisiin ja maanomistajakorvauksiin. Jätevakuudesta säädetään ympäristönsuojelulaissa ja lisäksi ympäristöministeriössä kehitetään ympäristövahinkojen toissijaisia vastuujärjestelmiä. Näetkö vakuussääntelyn kattavana vai onko vielä jokin ilmeinen aukko ja mitä se koskee?

Teollisuusliitto kiinnittää huomioita siihen, että vakuusmaksut ja tuleva kaivosvero eivät saa johtaa liiallisiin taloudellisiin rasituksiin alan toimijoille ja niiden yhteisvaikutus ei saisi estää investointien syntymistä Suomeen. Yleisesti ottaen on selvää, että alan toimijoiden vakuudet pitää olla kunnossa, jotta kaivostoiminnan loppuessa muun muassa alueen ennallistaminen saadaan hoidettua asianmukaisesti. Kaivosvakuudet osaltaan pienentävät riskiä epävakaista toimijoista alalla.

6. Esitysluonnoksessa ehdotetaan lupamääräyksiä saamelaisten perinteisille elinkeinoille aiheutuvien haittojen vähentämiseksi (51, 52 ja 54 §). Miten arvioit esitettyjen muutosten vaikutusta?

- ottaen huomioon saamelaisten oikeudet alkuperäiskansana ylläpitää ja kehittää omaa kieltään, kulttuuriaan ja perinteisiä elinkeinojaan
- ottaen huomioon muut elinkeinot, kuten matkailun ja porotalouden

-

Muut kommentit liittyen hallituksen esitysluonnokseen:

Teollisuusliitto pelkää, että lakiuudistus voi joiltain osin lisätä byrokratiaa ja alalla toimivien yhtiöiden kuluja kohtuuttomasti. Lisäksi maanomistajan suostumus malminetsinnän jatkamiseen 10 vuoden jälkeen voi aiheuttaa epävarmuutta toimijoissa. Se voi myös pahimmillaan aiheuttaa epätasa-arvoisuutta eri maanomistajien välillä ja johtaa hyvin epäselviin korvausmenettelyihin- ja käytäntöihin yritysten ja maanomistajien välillä.

Teollisuusliitto painottaa, että kaivosalan toimintaedellytysten ja elinvoimaisuuden turvaaminen maassamme on ensiarvoisen tärkeää. Jo pelkästään radikaalisti muuttunut maailmanpoliittinen tilanne edellyttää sekä huoltovarmuudelle kriittisten että muidenkin raaka-aineiden esteetöntä saantia.

Kaivoksia pitää pystyä perustamaan ilman kohtuutonta epävarmuutta esim. lupaprosessien ennakoitavuuden- ja keston näkökulmasta. Kyse on lisäksi Suomelle hyvin merkittävistä ja pitkäkestoisista investoinneista, joilla on myös kansantaloudellisesti suuri merkitys.

Suomen on panostettava korkeaan jalostuksen ja pyrittävä siihen, että mahdollisimman suuri osa jalostuksesta tapahtuu maassamme. Teollisuusliitto näkee, että tämä ei ole mahdollista ilman kotimaisia kaivoksia.

Teollisuusliitto muistuttaa myös, että kaivokset ovat työympäristönä haastavia työntekijöiden työturvallisuuden osalta, ja asiaan tulee kiinnittää erityistä huomiota mm. asbestin ym. muiden mahdollisten altisteiden ja haitallisten tekijöiden vuoksi.

Kauppinen Veli-Matti
Teollisuusliitto ry.

